

SEVR VE ILO

Aydınlık Dergisi, 7 Haziran 2009

Yıldırım Koç

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Uluslararası Çalışma Konferansı'nın 98. Toplantısı 3-19 Haziran 2009 günleri İsviçre'de Cenevre'de toplanıyor. Türkiye'den bu toplantıya katılanların listeleri bugün yarın ILO tarafından yayımlanır ve internet üzerinden erişilebilir. Bu bilgiler basında da yer alır. Bakalım bu yıl çeşitli örgütlerden kaç kişi bu toplantıya katılacak.

Türkiye'de bir ILO hayranlığı özellikle 12 Eylül Darbesi sonrasında oluştu. İnsanlar çaresizleştikçe bazı kişi, kurum, kuruluş ve ülkelerden medet umar oldu. Ancak ILO'nun ne olduğunu bilen kişi sayısının fazla olmadığı kanısındayım. İsmi bir ara cumhurbaşkanlığı için de geçen bir profesör, ILO'yu işçi örgütü sanıyordu. ILO'nun Uluslararası Çalışma Konferansı'na katılanların kaçının Çalışma Bakanı, işçi temsilcisi ve işveren temsilcisinin 5'er dakikalık konuşmaları dışında hangi toplantıyı izlediğini, hangi toplantıda konuştuğunu tahmin edebiliyorum. Konferansa katılanların kaçının bu yıl hangi sözleşme veya tavsiye kararının kabul edildiği sorusuna doğru yanıt verebileceğini de tahmin etmek zor değil.

Bu yazımda nedense Türkiye'de hiç gündeme getirilmeyen bir konuyu ele almak istiyorum: Sevr Antlaşması ile ILO'nun ilişkisi.

Şimdi birçok kişinin, "nereden çıktı bu ilişki?" dediğini duyar gibiyim.

Böyle bir ilişki var. Hem de çok yakın.

ILO'nun Anayasasının Sevr Antlaşması'nda yer aldığını biliyor muydunuz?

"Müttefik ve Ortak Devletlerle Türkiye Arasında 10 Ağustos 1920'de Sevres'de İmzalanan Barış Andlaşması'nın 12. Bölümü, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Anayasasıdır (Bkz. Seha L.Meray, Osman Olcay, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküş Belgeleri (Mondros Bırakışması, Sevr Andlaşması, İlgili Belgeler)**, A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay.No.409, Ankara, 1977, s.168-178). ILO Anayasası, galip devletlerin Almanya ile 1919 yılında imzaladığı Versay Antlaşması'nda da yer almaktadır ve genellikle bu bilinir. Ancak Sevr Antlaşması'nın 12. Bölümü de ILO Anayasası'ndan oluşmaktadır.

ILO'yu değerlendirirken, Sevr Antlaşması gerçeğinin akılda tutulması yararlıdır. ILO'dan medet umanlar, ILO'da (en azından bir dönem) Sevr mantığının da etkili olduğunu bilmelidir.

ILO'ya ilişkin ikinci nokta, dünyadaki güç dengelerindeki değişikliklere bağlı olarak ILO'nun politikalarında da önemli değişimler yaşandığıdır.

Birçok kişi, ILO'nun son derece yüksek amaçlarla 1919 yılında oluşturulduğunu ve bu yapısının 90 yıllık yaşamı boyunca istikrarlı bir biçimde sürdürüldüğünü düşünür.

Bu düşünce tabii ki yanlıştır. ILO, uluslararası arenada kullanılan bir araçtır ve öyle pek de zannedildiği kadar önemli değildir.

ILO'nun kuruluş amacı, Bolşeviklerin Avrupa'da ihtilaller örgütleme çabası sonucu 1919 Şubatı sonundaki kuruluş kongresinde oluşturulan Komünist Enternasyonal'in girişimlerini etkisiz kılmaktır. Bolşevikler sınıf mücadelesini savunurken, ILO ve ILO'yu yöneten emperyalist ülkeler, sınıflar arasında işbirliğini savunuyordu. Sömürgelerin bağımsızlığından söz etmeyen ILO'daki bu anlayış, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının sermayedarlarıyla ve hükümetleriyle, emperyalist sömürünün desteklenmesi temelinde anlaşmasıydı.

Kısa bir yazıda ele almak doğal olarak mümkün değil; ancak ILO'nun tarihinde önemli dönüm noktaları vardır ve izlenen politikalarda köklü değişiklikler söz konusudur. ILO'yu 1919-1921, 1921-1934, 1934-1939, 1939-1945, 1945-1954, 1954-1977, 1977-1980, 1980-1992 ve 1992'den günümüze olmak üzere çok farklı dönemlerde incelemek gerekir. Örneğin, 1919-1921 döneminin anti-komünist ILO'su, 1934-1939 döneminde faşizme karşı demokrasiyi savunmuş, 1946-1954 döneminde yeniden anti-komünizme dönmüştür. 1954-1977 dönemi ise, bağımsızlık kazanan sömürgelerin ve güçlenen sosyalist blokun etkisiyle, ABD'nin sıkıştığı ve ILO üyeliğinden ayrılmak zorunda kaldığı yıllardır. ABD 1919-1934 döneminde ve 1977-1980 yıllarında ILO üyesi değildir. Sovyetler Birliği ise 1934'te üye olmuş, 1939'da üyelikten ayrılmış ve 1954 yılından yeniden üye olmuştur.

Ancak süreci biçimlendirenlerin dışında, ILO'nun Uluslararası Çalışma Konferanslarına ve diğer toplantılarına katılanların kaçının bu dengelerin farkında olduğu da açıktır.

Bakalım bu yıl kimler, Cenevre'ye gidişlerini meşrulaştırmak amacıyla Uluslararası Çalışma Konferansı hakkında açıklamalar yapacaklar. "ILO'ya gittik" diyenlerin acaba kaç, gittiği toplantının "ILO" değil, "Uluslararası Çalışma Konferansı" olduğunu bilecek. "ILO'ya gidenler" in kaç, ILO'nun hiçbir yaptırımının bulunmadığını; ancak Anayasamızın 90. maddesinde 2004 yılı Mayıs ayında yapılan değişiklik sonrasında, onaylanmış ILO Sözleşmelerinin doğrudan uygulanırlık kazandığının farkında olacak. Bu soruların yanıtlarını hep birlikte göreceğiz.